

tisk regime. Mon ikke den lette adgang til at få overordentlig langfristede lån gennem kreditforeningerne, hvis fortjenester ofte med rette berømmes, bærer en stor del af ansvaret herfor?

Den seneste afhandling, *T. Hjortkjær: Sparevaner og opsparingsmotiver* er vel den interessanteste i serien.

Metoden og emnet kendes fra flere andre lande, men hvor er det rart, at også vi begynder at gøre noget ved dette vigtige felt. Man ønsker simpelthen at vide, hvilke befolkningsgrupper det er, der sparer, hvordan de sparer og hvorfor. Man har interviewet 775 husstandsoverhoveder, som man kalder dem, i Storkøbenhavn.

Hvordan stemmer resultaterne med det, man almindeligvis går rundt og tror? $\frac{2}{3}$ af befolkningen sparer op, når man medregner alle former for opsparing. Ser man bort fra livsforsikring og pensionsbidrag, falder procenten til 40, og ser man bort fra helt kortsigtede formål (sommerferie, jul etc.) falder procenten yderligere til 20. Så kommer man efterhånden ned på den procent, man ville vente.

Som man ville vente, sparer relativt flere af de velstående end af de mindre velstående. Fald i pengeværdien synes ikke at bekymre folk og ligeledes kender de i almindelighed ikke rentens højde. At renten ikke påvirker opsparingen meget, har man længe vidst, men mon den ikke påvirker kapitalforbruget?

Forventninger om fald i pengeværdien påvirker ikke folk. Mon det nu er helt rigtigt? Undersøgelsen viser, at sparernerne som hovedregel har konkrete sparemål af ret kortfristet karakter (se tabellen side 19). Hvis man havde tillid til pengeværdien, ville der sikkert være flere, der sparede, og flere der sparede på langt sigt (alderdom etc.).

Sparekassen fortjener stor anerkendelse for at have taget disse tre vigtige felter af vort kapitalmarked op til behandling. Man vil for fremtiden med forventning se hen til nye bidrag i denne skriftrække.

Erik Hoffmeyer.¹⁾

¹⁾ Cand. polit., lektor, Københavns Universitet.

Monopolloven. Med kommentarer af *Steen Richter*. G. E. C. Gads forlag, 1955. 208 s. Pris: kr. 16 uindb.

Forfatteren, som besidder en stor viden såvel om den administrative praksis under de hidtidige prislove som om forarbejderne til den nugældende monopollov af 31. marts 1955, giver i det her foreliggende arbejde sine kommentarer til denne lov. Et væld af relevant materiale er fundet frem, ordnet og fortolket. Herunder får forfatteren lejlighed til at informere læserne om, i hvilke tilfælde priskontrolrådets hidtidige praksis kan forventes at være vejledende m. h. t. den praksis, der må opstå i den nye lovs kølvand, og i hvilke tilfælde dette ikke kan forventes. For den, der vil sætte sig ind i loven, kan forfatterens kommentarer yde en udmærket støtte. Anmelderen har kun enkelte kommentarer til kommentarerne.

Til udtrykket »erhvervsgræne« i § 2 (»loven finder anvendelse ... indenfor erhvervsgræne, hvor konkurrencen ... er begrænset«), siger forfatteren (side 15): »Udtrykket kan ikke opfattes som dækkende »brancher«, men må snarere antages at omfatte »varer eller tjenesteydelser«, idet begrænsningen af konkurrencen altid må angå bestemte varer eller ydelser. Det kan imidlertid ofte være vanskeligt i de enkelte tilfælde at fastslå, hvad der skal forstås ved en »vare« ... Man kommer dog formentlig lovens mening nærmest ved at forstå udtrykket som omfattende de varer eller vareområder, der berøres af konkurrencebegrænsningen«. — Forfatteren har set rigtigt i, at ordet erhvervsgræne er mindre heldigt. Det åbner muligheder for retstviste, der skulle være udelukket efter lovens hensigt. F. eks. vil en mærkevareproducent altid, hvis der i erhvervsgrænen findes producenter på samme »horizontale« stadi, der sælger deres produkter i konkurrence med hinanden, kunne hævde, at der er konkurrence i erhvervsgrænen, hvorfor loven ikke kan anvendes på hans forhold. Ja, sammenslutningen af producenter på et hvilket som helst led i en erhvervsgræn kan melde hus forbi, hvis der er konkurrence før og/eller efter deres led i »vertikal« retning. — Men an-

tisk regime. Mon ikke den lette adgang til at få overordentlig langfristede lån gennem kreditforeningerne, hvis fortjenester ofte med rette berømmes, bærer en stor del af ansvaret herfor?

Den seneste afhandling, *T. Hjortkjær: Sparevaner og opsparingsmotiver* er vel den interessanteste i serien.

Metoden og emnet kendes fra flere andre lande, men hvor er det rart, at også vi begynder at gøre noget ved dette vigtige felt. Man ønsker simpelthen at vide, hvilke befolkningsgrupper det er, der sparer, hvordan de sparer og hvorfor. Man har interviewet 775 husstandsoverhoveder, som man kalder dem, i Storkøbenhavn.

Hvordan stemmer resultaterne med det, man almindeligvis går rundt og tror? $\frac{2}{3}$ af befolkningen sparer op, når man medregner alle former for opsparing. Ser man bort fra livsforsikring og pensionsbidrag, falder procenten til 40, og ser man bort fra helt kortsigtede formål (sommerferie, jul etc.) falder procenten yderligere til 20. Så kommer man efterhånden ned på den procent, man ville vente.

Som man ville vente, sparer relativt flere af de velstående end af de mindre velstående. Fald i pengeværdien synes ikke at bekymre folk og ligeledes kender de i almindelighed ikke rentens højde. At renten ikke påvirker opsparingen meget, har man længe vidst, men mon den ikke påvirker kapitalforbruget?

Forventninger om fald i pengeværdien påvirker ikke folk. Mon det nu er helt rigtigt? Undersøgelsen viser, at sparernerne som hovedregel har konkrete sparemaal af ret kortfristet karakter (se tabellen side 19). Hvis man havde tillid til pengeværdien, ville der sikkert være flere, der sparede, og flere der sparede på langt sigt (alderdom etc.).

Sparekassen fortjener stor anerkendelse for at have taget disse tre vigtige felter af vort kapitalmarked op til behandling. Man vil for fremtiden med forventning se hen til nye bidrag i denne skriftrække.

Erik Hoffmeyer.¹⁾

¹⁾ Cand. polit., lektor, Københavns Universitet.

Monopolloven. Med kommentarer af *Steen Richter*. G. E. C. Gads forlag, 1955. 208 s. Pris: kr. 16 uindb.

Forfatteren, som besidder en stor viden såvel om den administrative praksis under de hidtidige prislove som om forarbejderne til den nugældende monopollov af 31. marts 1955, giver i det her foreliggende arbejde sine kommentarer til denne lov. Et væld af relevant materiale er fundet frem, ordnet og fortolket. Herunder får forfatteren lejlighed til at informere læserne om, i hvilke tilfælde priskontrolrådets hidtidige praksis kan forventes at være vejledende m. h. t. den praksis, der må opstå i den nye lovs kølvand, og i hvilke tilfælde dette ikke kan forventes. For den, der vil sætte sig ind i loven, kan forfatterens kommentarer yde en udmærket støtte. Anmelderen har kun enkelte kommentarer til kommentarerne.

Til udtrykket »erhvervsgræne« i § 2 (»loven finder anvendelse ... indenfor erhvervsgræne, hvor konkurrencen ... er begrænset«), siger forfatteren (side 15): »Udtrykket kan ikke opfattes som dækkende »brancher«, men må snarere antages at omfatte »varer eller tjenesteydelser«, idet begrænsningen af konkurrencen altid må angå bestemte varer eller ydelser. Det kan imidlertid ofte være vanskeligt i de enkelte tilfælde at fastslå, hvad der skal forstås ved en »vare« ... Man kommer dog formentlig lovens mening nærmest ved at forstå udtrykket som omfattende de varer eller vareområder, der berøres af konkurrencebegrænsningen«. — Forfatteren har set rigtigt i, at ordet erhvervsgræne er mindre heldigt. Det åbner muligheder for retstviste, der skulle være udelukket efter lovens hensigt. F. eks. vil en mærkevareproducent altid, hvis der i erhvervsgrænen findes producenter på samme »horizontale« stadi, der sælger deres produkter i konkurrence med hinanden, kunne hævde, at der er konkurrence i erhvervsgrænen, hvorfor loven ikke kan anvendes på hans forhold. Ja, sammenslutningen af producenter på et hvilket som helst led i en erhvervsgræn kan melde hus forbi, hvis der er konkurrence før og/eller efter deres led i »vertikal« retning. — Men an-

melderer kan ikke se bedre end, at når forfatteren kommer til det rigtige resultat, at »erhvervsgræne« står for »vareområder der berøres af konkurrencebegrænsning«, så bliver den rent praktiske konklusion den, at ordet »erhvervsgræne« kan undværes, da det er overflødig, jævnfør resten af paragraffen.

Umiddelbart efter kommentaren til »erhvervsgræne« kunne der være anledning til en kommentar til ordene »konkurrence« og »konkurrencebegrænsning«. Det ville være interessant at få klarlagt — hvis det er muligt — om konkurrencebegrænsning udelukkende sigter på begrænsning i priskonkurrence og ikke på f. eks. begrænsning i reklamekonkurrence eller i servicekonkurrence. Vil man afvise en læge, der klager til priskontrollen over, at hans »brancheforening« forbyder ham at reklamere, med den begrundelse, at denne konkurrencebegrænsning medfører urimelig indskrænkning i den frie erhvervsudøvelse? Vil man afvise en producent, der klager over, at hans brancheforening begrænser servicekonkurrencen?

Forfatterens kommentarer (s. 15) til ordene »i hele landet« i samme paragraf, (»hvor konkurrencen i hele landet eller indenfor lokale markeder er begrænset«), forekommer anmelderen at være resultatet af en malplacering af ellers fornuftige bemærkninger. Kommentaren hører hjemme under kommentar nr. 1 eller nr. 2 — En kommentar til ordet i »hele landet« måtte lyde: når »hele landet« nævnes, er det en følge af, at lovgiverne har ønsket at sigte også på mindre områder, hvorfor disse udtrykkeligt måtte nævnes. Men så blev det nødvendigt — for at få orden i tingene — at nævne »hele landet« først.

Man kan vel ikke bebrejde forfatteren, at han ikke tager standpunkt til, om urimelige priser også omfatter »urimeligt lave priser«, thi dette spørgsmål er, såvidt vides, uafklaret. Det kan måske dog hævdes, at loven ikke kan sigte på urimeligt lave priser i almindelighed, for kun få og uvigtige tilfælde af det, folk forstår ved urimeligt lave priser, kan forhindres gennem offentligt tilsyn med monopoler og konkurrencebegræns-

ninger (jfr. § 1). Såvel købermonopoler, som priskrig mellem storvirksomheder på ufuldkomne markeder hører jo til sjældenhederne. Om loven skulle kunne bruges til at forhindre urimeligt lave priser i almindelighed, skulle den også omfatte erhvervsgræne, hvor konkurrence ikke er begrænset (jfr. § 2).

Iøvrigt synes forfatterens kommentarer at være meget oplysende, og bogen skønnes derfor at kunne blive værdifuld for erhvervsfolk, sagførere, revisorer og embedsmænd. Dette er bogens hensigt, og det er derfor i og for sig irrelevant at bemærke, at dens kommentarer ikke direkte bidrager til en økonomisk-teoretisk afklaring af monopolpolitikken. Når anmeldelsen ikke slutter hermed, skyldes det, at uanset, at forfatteren ikke har tilsigtet et indlæg i den økonomisk-teoretiske debat om monopolpolitikken, går han i et par tilfælde i sine forsøg på at afklare, hvordan lovens bestemmelser skal forstås, så dybt ind i problemerne, at vigtige spørgsmål, der må interessere økonomikken, blotlægges.

Referatvis fremhæves det i kommentarerne til § 11 (se side 64), at prisens og omkostningernes højde må bedømmes i forhold til varens kvalitet. Det er en svaghed ved loven, at den ikke fastslår denne simple, men vigtige økonomiske kendsgerning. Hvis det offentlige ikke har indseende med vareenhedens definition, kvalitativt og kvantitativt, kan man ikke afskaffe urimeligheder i monopolars prisfastsættelse alene ved at regulere priser. Man må komplimentere erhvervsorganisationerne for deres dygtighed, da de fik lovgiverne overtalt til at stryge ordet varekvalitet af forslaget til § 11, fordi »kontrol med varekvaliteter forudsætter et varekendskab, som tilsynet ikke vil kunne være i besiddelse af«. (Se side 63).

Forfatterens drøftelse af begrebet urimelig i forbindelsen »urimelige virkninger af konkurrencebegrænsninger« vil jeg resumere derhen, at forfatteren anser virkningerne for urimelige, hvis ikke: (a) effektive metoder og virksomheder får adgang til efterhånden at fortrænge mindre effektive. (b) forrentningen af den arbejdende kapital

set på længere sigt overstiger samfundets almindelige renteniveau med mere end nødvendigt under h. t. risikoen i hvert enkelt tilfælde (side 59). Hertil kan vel føjes: (c) lønnen for driftsherrens egen indsats set på længere sigt ikke overstiger den almindelige driftslederløn i andre brancher, med passende hensyn til indsatsen i hvert enkelt tilfælde. — Forfatteren ser godt de store vanskeligheder ved dette urimelighedsbegreb og sætter sin lid til skønnen i de enkelte tilfælde. Det er også klart, at man i praksis må klare sig med et skøn. Men anmelderen føler trang til at fastslå, at det er en illusion at tro, at man ad *videnskabelig* vej kan nå frem til en målestok for urimelighed, der kan anvendes i grænsetilfælde på konkurrencebegrænsede markedsområder.

Det er umuligt for staten at bevise, at andre metoder og private erhvervsvirksomhedstyper, der *ikke* forefindes på området, er mere effektive. Og svært at bevise at visse metoder og virksomhedstyper, der vel forefindes, under *alle* tænkelige afsætningsforhold vil være de mest effektive.

Den passende risikodækning og den passende driftslederløn er ikke matematisk beregnelige størrelser men kompensation for subjektive fænomener. Det er ikke muligt under konkurrencebegrænsning at bevise overfor producenter, at de får mere, end en grænseproducent ville få under fri ligevægtsprisdannelse.

Hvis staten vil beskytte forbrugerne, må den — når den selv eller forbrugerne ikke har positiv interesse i konkurrencebegrænsning — bortrydde hindringer for tilgang og fremhjælpe god viden om markedsforhold. Og hvis staten og/eller forbrugerne har interesse i konkurrencebegrænsning, må den sørge for selv at være den, der begrænser: d. v. s. den må bortlicitere produktionstilladelserne og benytte provenuet til forbrugernes fordel.

Forfatterens grundige kommentarer afslører også lovens etiske ejendommeligheder: Offentlige virksomheder må det, som staten forbyder private. Urimelelige prisberegninger, der ikke er tilladt overfor landets borgere, får frit slag overfor udlændinge. Aftaler,

der ikke kan forventes at få større betydning, skal ikke kontrolleres. Det er altså ikke hensigten, det kommer an på.

Niels Lindberg.¹⁾

Perspectives on Delinquency Prevention. City of New York 1955, Robert F. Wagner, Mayor. 66 s. Enkelthæfter kan rekvireres gratis.

I sin form er dette hæfte en rapport fra en embedsmand, Henry Epstein, til New Yorks overborgmester, i sit tiltrækkende udstyr med billeder og diagrammer er det nok så meget en henvendelse til offentligheden. Emnet er forebyggende foranstaltninger til bekæmpelse af ungdomskriminalitet i New York, og rapporten har et ret lokalt præg sigte. Af interesse set fra et dansk synspunkt kan det være, at bogen demonstrerer, at U.S.A., der på så mange måder er foran de fleste lande, og også ofte har de mest fremragende sociale enkeltinstitutioner, har en ret besked gennemsnitsstandard, når det gælder omsorgen for den truede del af den opvoksende generation. Oprettelse af fritidsklubber, forsyning af skolerne med ordblindelærere, politiets inddragelse i den forebyggende virksomhed over for børnekriminalitet er områder, hvor man både med hensyn til at diskutere problemerne og foretage sig noget, er længere fremme i København end i New York. Derfor kan visse ideer godt være inspirerende, f. eks. vedrørende familierådgivning i forbindelse med ungdomsklubber eller skoler og tanken om frivillige ungdomsarbejdslejre.

For dem, der er interesseret i emnet, kan det iøvrigt bemærkes, at hæftet indeholder ikke mindre end 241 litteraturhenvisninger — hovedsageligt amerikanske — om emnet børne- og ungdomskriminalitet.

Kirsten Rudfeld.²⁾

Nicholas Kaldor: An Expenditure Tax. George Allen & Unwin Ltd. London 1955. 249 sider. Pris: 18 s.

Denne bog er nærmest at betragte som et kampskrift, hvormed Kaldor har villet agi-

¹⁾ Dr. polit., professor, Landbohøjskolen.

²⁾ Cand. polit., fuldmægtig, Socialministeriet.